

Prédikációjavaslat a legkorábbi eucharisztikus hagyományról (1Kor 11,23-26)

TOBIAS NICKLAS

Regensburgi Egyetem, Katolikus Teológia Kar (DE)
Tobias.Nicklas@theologie.uni-regensburg.de

*Remélem, hogy ezzel a rövid írással örömet szerezhetek
a kötetben méltatott Nóda Mózesnek. Minden jót kívánok!*

Előzetes megfontolások

A korintusiakhoz írt első levele tükrében Pálnak első látásra nagyon sokféle, eltérő problémával kell megbirkóznia a korintusi krisztuskövetők ekklésziájában. De bármennyire is úgy tűnik, hogy a levél sok részre esik szét, mindezek mögött a közösség belső egységének hiánya áll, amellyel Pál már a levél első verseiben, az 1Kor 1,10-17-ben foglalkozik. A levél folyamán felvetett kérdések szinte mindegyike erre az alapvető problémára vezethető vissza. Pál ezt a problémát különböző megfontolásokkal igyekszik ellensúlyozni. Minden nehézség ellenére, a közös identitás¹ kialakításához különösen fontos a

1 Tisztában vagyok az „identitás” kifejezés használatából eredő problémákkal. Itt „identitáskonstrukcióról” beszélek, és az identitást nem valami stabil és adott dolognak tekintem, hanem inkább olyan feladatnak és célnak,

megszólítottak Krisztushoz fűződő közös kapcsolata.² Minden különbözőségük és adottságaik sokfélesége ellenére ugyanis *mindannyian* különleges módon elhívottnak tekinthetik magukat (1Kor 1,2). Az a Krisztus, akivel kapcsolatban az *ekklészia* meghatározza egységét, nem egy elvont elvként jelenik meg, hanem a Megfeszítettként (vö. 1Kor 1,18-31), akit Isten feltámasztott (1Kor 15,3-5).³ Ez a két gondolat keretbe foglalja az első korintusi levél érvelését; ez határozza meg a gyülekezet gondolkodását és világnézetét is, amint azt az 1-4. fejezet központi gondolata kifejezi: „Bennünk pedig Krisztus gondolata [*nousz*] van” (1 Kor 2,16b).⁴ Végül ez a kapcsolat különösen tömören nyer kifejezést a „Krisztus teste” képen keresztül (1Kor 12,12-31a), amelybe az *ekklészia* tagjai betestesülnek (vagy bemerülnek) a keresztségben (12,13).

E metafora mondanivalója nem merül ki abban a meglátásban, hogy a különböző tagok együttműködve egy nagyobb egészet alkotnak. Minden egyes megkeresztelt személy nem egyszerűen egy test, hanem *Krisztus* testének tagjává válik (1Kor 12,27a), aki nemcsak a Megfeszített és Feltámadott, hanem az, aki – amint azt az 1Kor 11,23-26-ban felidézett eucharisztikus hagyomány világossá teszi – egyszer s mindenkorra, és ugyanakkor mindig újra odaadja magát – az

amelyet soha nem lehet teljes mértékben elérni, és amelyet folyamatosan újra kell alkotni.

- 2 Bővebben erről: Tobias NICKLAS, Herbert SCHLÖGEL, *Mission to the Gentiles, Construction of Christian Identity, and its Relation to Ethics according to Paul*, in Jacobus KOK et al. (szerk.), *Sensitivity towards Outsiders: Exploring the Dynamic Relationship between Mission and Ethics in the New Testament and Early Christianity* (WUNT 2.364), Mohr Siebeck, Tübingen, 2014, 324-339 (328-331 és 334-336).
- 3 Erről részletesen: Tobias NICKLAS, „Ihr aber seid der Leib Christi! (1 Kor 12,27). Impulse für eine metaphorische Ekklesiologie, *Sacra Scripta* 19 (2021) 139-157.
- 4 E vers helyéről az 1Kor 1-4 összefüggésében: Christof W. STRÜDER, *Paulus und die Gesinnung Christi: Identität und Entscheidungsfindung aus der Mitte von 1Kor 1-4* (BETL 190), Peeters, Leuven, 2005, különösen 165-172; az értelmezés szempontjából nagyon fontos továbbá (más hangsúlyokkal) Manuel NÄGELE, *Paulus und der Nous: Eine Untersuchung zur paulinischen Anthropologie vor dem Hintergrund hellenistisch-jüdischer und griechisch-römischer Konzeptionen* (WUNT 2.586), Mohr Siebeck, Tübingen, 2023, 431-446.

ő testét – az összegyűlt *ekklésziának*. Az eucharisztia ünneplésében tehát a megfeszített és feltámadt Krisztus egyszer s mindenkorra odaadja testét az adott helyen jelen levő és világszerte minden idők folyamán összegyűlt *ekklésziának*, amelynek az 1Kor 12,27a versével egyszerre kijelenthetjük: „Ti vagytok Krisztus teste!” Az alábbi nagycsütörtöki prédikáció megkísérli ezeket a gondolatokat a gyakorlatba átültetni – és világossá tenni, hogy mit jelenthetnek ma is egy közösség számára.

Szentírási perikópa és prédikáció

1Kor 11,23-26 (KNB):

²³ Mert az Úrtól kaptam, amit átadtam nektek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárulták, fogta a kenyeret, ²⁴ hálát adott, megtörte, és így szólt: „Ez az én testem, amely értetek van. Ezt tegyétek az én emlékezetemre!”²⁵ A vacsora után ugyanígy fogta a kelyhet is, és így szólt: „Ez a kehely az új szövetség az én véremben. Tegyétek ezt, ahányszor csak isszátok, az én emlékezetemre!”²⁶ Mert amikor ezt a kenyeret eszitek, és ezt a kelyhet isszátok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön.

A mai bibliai olvasmányok a Biblia különleges kincsei közé tartoznak. Mindegyikük többet érdemel egyetlen prédikációnál, de ma csak egyről, a második olvasmány szövegéről fogok elmélkedni: az első korintusi levél tizenegyedik fejezetében nagyon közel kerülünk Jézushoz – ez a legrégebbi hagyomány az eucharisztia alapításáról, amely valószínűleg alig néhány évvel Jézus halála után íródott. Ugyanakkor minden jel arra mutat, hogy ez a hagyomány rendkívül fontos lehetett a legelső keresztények számára. Már e legelső keresztények összejövetelein, egy közös étkezés keretében, Jézus emlékezete állt a középpontban – az emlékezés Jézusnak egy különleges cselekedetére, amelyben még egyszer mindent odaadott, amit csak adni tudott. Szent Pál erre emlékeztette a korintusi gyülekezetet, és

mi is mind a mai napig megemlékezünk Jézusnak erről a cselekedetéről az eucharisztia ünneplésében.

Jézus utolsó vacsorája egészen különleges. Még egyszer összejön bizalmasaival, már éjszaka van. Már nem tudjuk biztosan megmondani, hogy a peszáchi ünnep előtti éjszakáról van-e szó, vagy a peszáchi ünnep éjszakájáról, amikor Izrael az Egyiptomból való kivonulásra emlékezik. Egyértelmű: Jézusnak már csak nagyon rövid ideje van hátra azokkal, akik követték őt Jeruzsálembe. Itt az ideje az öröksége átadásának. De azzal, amit magából ad, átlépi ezt a nagyon rövid időt a mi időnkbe. Mind a mai napig megtöri értünk a kenyeret, és mind a mai napig nem ad többet és nem kevesebbet, mint önmagát a kenyérben és a borban. Ebben a rövid olvasmányban az 1. Korintusi levélből valóban nagyon közel kerülünk Jézushoz... és nem csak azért, mert egy ősi szöveget olvasunk, amelyet néhány évvel Jézus halála után írtak. Hogy ezt megmagyarázzam, három lépésben fogok haladni. Mindegyik lépésnek egy kicsit világosabbá kell tennie számunkra, hogy mi a különleges, mi a titokzatos az eucharisztia szentségében, amelynek alapításáról ma különösen megemlékezünk, de amelyet minden eucharisztikus ünneplésben megjelenítünk.

(1) A mai olvasmányban kétszer halljuk: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”. A múlt már elmúlt. A múltat nem lehet meg nem történtté tenni, vagy a múltba visszatérni. Amit elfelejtettünk, és ami nem dokumentált, az örökre a múlt mélyén marad – elérhetetlenül. Ugyanígy Jézus is visszacsúszhat a számunkra elérhetetlen múltba: a bizalmasaival való utolsó aktusában azonban módot ad arra, hogy újra és újra emlékezzünk rá. Az emlékezés és az emlékezet segíthet a múltat életre kelteni. És mégis megváltozik a múltról alkotott képünk, ha az emlékezésnek nem adunk formát, rítust, emlékhelyet... Az eucharishtiában megismételt szavak és cselekedetek, a kenyér közös elfogyasztása és a bor ivása azonban visszautalnak Jézus korába, és összekötnek minket vele, vele és a felső szobában lévő csoporttal, akiknek egyre inkább rá kellett döbbernünk, hogy ez egy különleges, egy utolsó közös étkezés. Valószínűleg önök is ismernek rituálékat a mindennapjaikból: talán ugyanazt a dalt a futballstadion szurkolói lelátóján, talán a sört, amellyel ünnepelesen

beharangozom a nap végét, talán ugyanazt a sétát vasárnap, talán a temetőben gyertyát gyújtani valakinek a sírján, akit szerettünk. Megismételjük őket – talán mindig egy bizonyos napon vagy egy bizonyos helyzetben, és emlékeztetnek minket korábbi pillanatokra, amikor már megtettük ezt. Legjobb esetben is jelenvalóvá teszik ezeket a pillanatokat. Különösen így van ez az eucharisztia szentségében: hisszük, sőt bízunk abban, hogy az eucharisztia ünneplése során nemcsak intenzíven gondolunk Jézus idejére, hanem gondolatainkban és cselekedeteinkben is megjelenítjük azt. Nem, az eucharisztia ünneplésével túllépünk az idő és a tér megszokott határain. Az eucharisztia szentségéről beszélni azt jelenti, hogy ez a Jézusra való emlékezés nem csupán emlékezés, hanem hogy ebben a pillanatban – ebben a tekintetben – itt vagyunk a templomban és a felső teremben Jézussal és a hozzá közel állókkal egyszerre. Micsoda csoda!

(2) Az eucharisztikus kenyér Jézus testét, a bor pedig a vérének jelenti. Ezek Jézus és halálának szimbólumai, ugyanakkor sokkal többek, mint szimbólumok. Ismét élettapasztalatunkból meríthetünk: a szimbólumok alapján való tájékozódás fontos, hogy segítsen eligazodni a mindennapi életben. A közlekedési táblák például világossá teszik számunkra, hogyan kell viselkednünk az úton. Ha nem ismerjük az „adj elsőbbséget” szimbólumát, vagy nem figyelünk rá, az életveszélyes lehet. Míg azonban a közlekedési táblák szimbólumai legalábbis elméletileg felcserélhetők, és valóban, néhányuk más országokban legalábbis némileg másképp néz ki, mint nálunk, ez nem vonatkozik az eucharisziát alkotó döntő fontosságú szimbólumokra. Ezek nem felcserélhetők egymással. Mindenekelőtt nem csupán valamilyen módon mutatnak Jézusra: Jézus teljesen jelen van velük és bennük. És amikor azt mondom, hogy „teljesen ott van”, úgy értem, hogy talán jobban ott van, mint én vagy bármelyikünk lehet. Valószínűleg ismered ezt magadról: szeretnél valaki másra figyelni, de a gondolataid már máshol járnak. Beszélgetésben vagy, de azonnal tovább akarsz lépni. Fizikailag talán még mindig ott vagyok valahogy... de az elmém teljesen máshol jár. Aztán vannak olyan pillanatok – tekintetek –, amikor két ember teljesen ott van egymásnak, amikor semmi más nem számít, minden kérdés, probléma,

apróság eltűnik körülöttük – mindketten teljesen ott vannak, talán nagy szavak nélkül. Semmi más nem számít már. Jézus, mint akiben Isten, aki a „Vagyok” nevet viseli, közel jön hozzánk, „teljesen ott van” az eucharisztia szentségében. Sokféle módon, sokféle helyen és sokféle emberben tud és akar velünk találkozni, de a szentségben különös bizonyossággal bízhatunk: Jézus, aki végtelenül távolinak tűnik, „teljesen ott van”. Mekkora csoda ez!

(3) Amikor Jézus most azt mondja, hogy „az én testem értetek”, akkor kezdetben azokra gondol, akik az utolsó vacsorán vele együtt gyűltek össze. De még akkor is, amikor Pál megismétli Jézus szavait az első korintusi levélben, az „értetek” szavak már nem csak a jeruzsálemi felső szobában lévő kis csoportra vonatkoznak, hanem azok „gyülekezetére” is, akik Korintusban gyűltek össze az istentisztelet ünneplésére. És amikor ma olvassuk és halljuk az eucharisztia ünneplésében, akkor is azt jelenti, hogy „az én testem értünk”. Ez az „én testem értetek” mindazokra vonatkozik, akik összegyűlnek az asztal körül, amelynél Jézus továbbra is odaadja magát. Ha most arra gondolunk, hogy ez a pillanat túllép téren és időn, akkor mi nemcsak a 2024-es év nagycsütörtökén vagyunk itt a templomban a kis gyülekezet, hanem mindazok részei vagyunk, akik valaha is az Úr asztala köré gyűltek. Csak így mondhatja Pál apostol alig egy fejezettel később – ugyanebben a levélben –, hogy ti Krisztus teste vagytok (1Kor 12,27). Mint az itt és most összegyűltek, kapcsolódunk mindazokhoz, akik ma Krisztus asztala körül gyűlnek össze – mindenütt a világon, és őszintén remélem: minden felekezeten és minden megosztottságon túl. De „mind ott vannak” velünk mindazok is, akik előttünk haltak meg, akiket gyászolunk, és akikről már semmit sem tudunk, még azok is, akik elveszetteknek tűnnek... Krisztus testében önmagát adja – és mi titokzatos módon az ő testévé válunk. Gyászunk és kétségbeesésünk, vétkeink, kudarcaink, életünk nagy és kis katasztrófái szeretettel épülnek be az ő megkínzott testébe a kereszten. De ami Jézus megkínzott testével történik, az – remélhetjük – egy napon velünk is megtörténik. Közeleg a húsvét.

Mekkora csoda ez! Ámen.

(Ford. Zamfir Korinna)

Bibliográfia/Bibliography

- NÄGELE, Manuel, *Paulus und der Nous: Eine Untersuchung zur paulinischen Anthropologie vor dem Hintergrund hellenistisch-jüdischer und griechisch-römischer Konzeptionen* (WUNT 2.586), Mohr Siebeck, Tübingen, 2023.
- NICKLAS, Tobias, Herbert SCHLÖGEL, *Mission to the Gentiles, Construction of Christian Identity, and its Relation to Ethics according to Paul*, in Jacobus KOK, et al. (szerk.), *Sensitivity towards Outsiders: Exploring the Dynamic Relationship between Mission and Ethics in the New Testament and Early Christianity* (WUNT 2.364), Siebeck, Mohr, Tübingen, 2014, 324–339.
- NICKLAS, Tobias, „Ihr aber seid der Leib Christi! (1 Kor 12,27). Impulse für eine metaphorische Ekklesiologie, *Sacra Scripta* 19 (2021) 139–157.
- STRÜDER, W. Christof, *Paulus und die Gesinnung Christi: Identität und Entscheidungsfindung aus der Mitte von 1Kor 1-4* (BETL 190), Peeters, Leuven, 2005.